

Indhold

Forord af Per Schultz Jørgensen 11

Indledning 13

1

Hvem er de voksne børn? 15

Hvor kommer børnene fra, og hvor mange drejer det sig om? 16

Eksempel: Mathias 5 år 20

Eksempel: Mie 4 år 20

Eksempel: Laila 6 år 21

Hvordan genkender vi de voksne børn? 22

Eksempel: John 23

It will never happen to me. Claudia Blacks bidrag til debatten om de voksne børns dilemma 25

Miljøets inkonsekvens og uforudsigelighed samt noget om følelser, alliancer og regler 26

Roller 27

Love i familien 31

Eksempel: Hans 31

Karakteristika ved at vokse op i en alkoholiseret familie – budskaber 34

2

Eksemplet Mette 37

Mettes liv fra hun fødes, til hun anbringes i plejefamilie 37

Mettes liv i plejefamilien 39

Mette og hendes biologiske familie 42

3

Teoretiske modeller og problemstillinger 44

3.1 En teoretisk model – Per Schultz Jørgensen m.fl. 1993 44

Modellen set i forhold til kontinuitet og diskontinuitet på en døgninstitution 46

Balancen mellem beskyttelse og belastning. Eksempel: Mia 47
Resiliens. Eksempel: Signe 48

Hvad siger forskningen om risikobørnene? Hvem er de? 50

Surveyundersøgelser 50

Risikoundersøgelser 52

Undersøgelser af problemgrupper 55

Samlet analyse med fokus på belastende faktorer
og modstandsdygtighed 57

Eksemplet Mette relateret til den teoretiske model 59

3.2 Resiliensforskning 60

Kauai-undersøgelsen 61

Overblik ved Schaffer 63

Interventionsstrategier 64

Resiliens og traumer 65

De grimme ællinger. Boris Cyrulniks teori om resiliens og
traumer 66

Udvikling af resiliens efter overgreb afhænger meget af omgi-
velsens følelsesmæssige reaktioner 68

Narrativitet og anerkendelse 69

Eksemplet Mette relateret til Boris Cyrulniks resiliens- og
traumeteori 71

3.3 Tilknytning 73

Tilknytningsteoriens oprindelse 74

Tilknytningen i normaludviklingen 76

Tegn på tydelig tilknytning 77

Målkorrigeret partnerskab 78

Undersøgelsen »Fremmedsituationen« (The Strange Situation
Test – SST) 80

Er virkningerne af negative erfaringer tidligt i livet irreversible? 82

- Indre arbejdsmodeller 84
 - Udviklingen af indre arbejdsmodeller 86
- Eksemplet Mette relateret til tilknytningsteorien 88
 - At være plejemor (ved Susanne) – og relationen mellem Mette og hendes plejemor Susanne 89

3.4 *Transaktionsanalysen* 91

- Forståelse af det voksne barn ved hjælp af transaktionsanalysen
- Ego-tilstande 91
 - Eksempel: en mor 93
 - Eksempel: to fabriksarbejdere 93
- Udviklingen af ego-tilstande 94
 - Eksempel: Marie – et barn 95
 - Eksempel: Marius – en voksen 95
- Eksemplet Mette relateret til transaktionsanalysen 98

3.5 *Daniel N. Stern – Barnets interpersonelle univers* 100

- Selvet 101
- Barnets udvikling af selvet 102
- De fire selvforfølelser 102
 - Det gryende selv, 0-2 mdr. Relateringsdomæne: regulering 103
 - Kerneselvet, 2-3 op til 7-9 mdr. Relateringsdomæne:
 - imitation 104
 - Det intersubjektive selv, 7-9 op til 15 mdr. Relateringsdomæne: affektiv afstemning 104
 - Det verbale selv, 15-18 mdr. og frem 105
 - Selvet og det falske selv 106
- Eksemplet Mette relateret til Sterns teori om selvets udvikling 109
 - Affektiv afstemning og empati 110

3.6 *Donald Winnicotts teori om overgangsobjekter og overgangsfænomener* 111

- Overgangsobjektets anvendelse i behandlingsarbejdet 113
 - Eksempel: Nicklas 113
 - Eksempel: Dennis 115
- Eksemplet Mette relateret til Winnicotts teori om overgangsobjekter og overgangsfænomener 116

3.7 *Omsorgssvigt* 117

Omsorg, hvad er det? 117

Else Christensens undersøgelse 119

 Aktivt fysisk omsorgssvigt 120

 Passivt fysisk omsorgssvigt 120

 Aktivt følelsesmæssigt omsorgssvigt 121

 Passivt følelsesmæssigt omsorgssvigt 123

Eksemplet Mette relateret til Else Christensens teori om omsorgssvigt 126

4

Monis, Allans og Bjørns historier samt analyser af disse i relation til teoretiske modeller og problemstillinger 128

4.1 *Moni* 128

Mit møde med Moni og beretningen om hendes liv 129

Monis arbejde med sit eget svigt 132

»Den hårde kerne« 132

Eksemplet Moni relateret til den teoretiske model 134

– til tilknytningsteorien 136

– til transaktionsanalysens personlighedsmodel 137

– til Sterns teori om selvets udvikling 137

– til Winnicotts teori om overgangsobjekter og overgangsfænomener 139

– til Else Christensens teori om omsorgssvigt 139

Afsluttende overvejelser om eksemplet Moni 140

4.2 *Allan* 141

Eksemplet Allan 141

Eksemplet Allan relateret til den teoretiske model og til Boris

 Cyrulniks teori om resiliens og traumer 144

Eksemplet Allan relateret til tilknytningsteorien 146

 Eksempel Tøjpælen 147

 Overvejelser i forhold til eksempel Tøjpælen 148

Eksemplet Allan relateret til transaktionsanalysens personlighedsmodel 149

- til teorien om selvets udvikling 150
- til Winnicotts teori om overgangsobjekter og overgangsfænomener 151
- til Else Christensens model om omsorgssvigt 153
- Afsluttende overvejelser over eksemplet Allan og analysen 154

4.3 Bjørn 156

- Eksemplet Bjørn – fortalt af Bjørn 156
- Samspillet mellem belastning og risiko samt udvikling af resiliens 168
- Eksemplet Bjørn relateret til teorierne om tilknytning, selvudvikling og transaktionsanalysens model 172
- Tilknytning 172
- Selvudvikling 173
- Transaktionsanalysens model 174

5

De voksne børn som små og store børn, som unge og voksne 175

- Hjælpen til de voksne børn, mens de har ophold på Skodsborg 175
- Omsorgen som det centrale i behandlingen 176
- Nødvendigheden af at have mor og far med, når den tabte barndom skal findes 177
- Almengørelse, generaliserende konstateringer og terapeutisk kommunikation 178
- Støtte til behandleren via gestaltterapiens tankegang 180
- Hvordan genkender vi de voksne børn? 181
- Målgruppen set med behandlerøjne 181
- Medafhængighed/codependency 183
- Dysfunktion 185
- Det voksne barns tilbageblik på barndommen 186
- Uforudsigelighed. Eksempel: Thomas 186
- Rolleombytning. Eksempel: Dennis 187
- Benægtelse. Eksempel: Thomas (fortsat) 188
- Isolation. Eksempel: Mette og Mads 188
- Konflikter 189

Støtte og behandling til de voksne børn som store børn, unge og voksne	190
Lovmæssig baggrund	190
Behandlingsmuligheder	193
Familiebehandling	193
Den anden forælder	194
Mestring og strategi	194
De voksne børns behov og hjælpen til dem	195
Udvalgte behandlingsformer/tilbud	197
De analytiske metoder	198
Terapi og rådgivning for unge børn af alkoholmisbrugere (TUBA)	199
ACA – Adult Children Anonymous	199
Afsluttende bemærkninger om Mette, Moni, Allan og Bjørn	202
Litteratur	207

Forord

Voksne børn – en indbygget modsætning. Børn, der blev voksne alt for tidligt. Børn, der fik frataget deres barndom. Børn, der blev alt for tilpassede alt for tidligt med et alt for stort ansvar. Børn, der blev svigtet gang på gang. Børn med forældre, der på en eller anden måde meldte sig ud. På grund af alkohol, stoffer, psykisk sygdom – eller en kombination heraf. Og derfor også børn, der måtte overtage ansvaret.

Vi ved godt, de er der – i børnehaven og i skolen, symptomerne er ikke ukendte for os, vi roser dem for alt det, de klarer. Og mener så, vi har gjort dem en tjeneste med vores venlige bemærkninger. At vi har hjulpet dem. Men det har vi ikke. Vi har snarere svigtet – som mange andre før os. Ved ikke at møde dem åbent og ærligt og give dem den hjælp, de har brug for. Som en 40-årig kvinde, der voksede op med misbrugerforældre og selv blev misbruger, skrev til mig engang: ... *jeg dækkede over deres misbrug... jeg forsøgte at være perfekt ... jeg fik ros for at være så dygtig ... I skal turde skride ind.* Og der mente hun alle vi professionelle, der ser så meget, aner så meget – men alt for ofte netop ikke skrider ind. Måske af misforstået respekt for andres privatliv og ængstelse for indblanding i familieforhold. Men måske også af bekvemmelighed, for det er svært. Både at gå bag den veltilpassede overflade hos et barn, der vil være loyal over for forældrene – og sammen med barnet fortsætte ind i familien og dér være barnets advokat. Det handler både om viden og etik. Det er måske også derfor, det er så nemt at vælge at glide af og nøjes med at rose. Og bilde sig selv ind, at man har gjort noget.

Men hun har ret, den voksne misbruger: Vi skal turde skride ind. Men hvordan gør man det? Det er blandt andet det, denne bog handler om. Den løfter temaet *de voksne børn* op på et forståelsesplan, der veksler mellem vedkommende livshistorier, observationer, nuancerede beskrivelser af hændelser – og så teoretiske begreber, der sætter det hele ind i en større forståelsesramme. Der-

med er der skabt en fornem baggrund for at tolke de konkrete skæbner, som bogen lægger frem.

Bogens styrke er den faglige og erfaringsmæssige indsigt. Den er der i rigt mål, ikke mindst skabt i Inger Thormanns lange og vigtige arbejde sammen med kollegerne på Skodsborgs Observationshjem. Her ligger soliditeten og troværdigheden i bogens iagttagelser og tolkninger. Men en styrke ved bogen er også dens budskab om håb. Der er nemlig en mulighed for at gå ind i nærværet med et barn, der bærer på det alt for store ansvar og er blevet svigtet gang på gang. Det er her, det svære relationsarbejde ligger – at løfte ansvaret fra de små skuldre og hjælpe med opbygning af den nødvendige modstandskraft. Her drejer det sig ikke om ros, men om et nærvær, der både anerkender smerten og hjælper barnet med at opbygge et nyt billede af sig selv og dermed få et mere realistisk forhold til sine nærmeste.

Bogen er et nødvendigt redskab for alle professionelle, der i deres dagligdag møder de små voksne og her ofte har savnet mod til at gribe ind. Nu er der et fagligt grundlag for at forstå, hvad der sker bag den tilpassede overflade, og en appel om at træde i karakter som professionel.

De voksne børn har haft en barndom med voksne, der meldte sig ud. Derfor skal vi som professionelle melde os ind i deres liv. Det er det, der kaldes *advokatorisk etik* – eller mere enkelt: medmenneskelighed.

Per Schultz Jørgensen